

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยเรื่องแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่ทำให้ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด ตลอดจนหาแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท รหัส 39 และ 40 ที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนดจาก 15 สาขาวิชา ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 144 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามถึงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามถึงความคิดเห็นที่มีต่อองค์ประกอบที่ทำให้ให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสำเร็จการศึกษาตาม หลักสูตร และสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด ตอนที่ 3 สภาพการจัดทำวิทยานิพนธ์/ การค้นคว้าแบบอิสระ และข้อเสนอแนะแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติหาค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และบรรยายสรุป โดยสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี เป็น มหาบัณฑิตจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา และใช้เวลาศึกษามากกว่า 2 ปีการศึกษา ส่วนใหญ่ มีอาชีพรับราชการในตำแหน่งอาจารย์มากที่สุด

องค์ประกอบที่ทำให้ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและสำเร็จ การศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนดนั้น มีรายละเอียดดังนี้

ด้านตัวนักศึกษา ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และปฏิทิน การศึกษาของมหาวิทยาลัย มีการวางแผนการเรียนและปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง/กลุ่มเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอน และกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหา ความรู้นอกเหนือจากที่เรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาเรื่องงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป ได้แก่ การมีความเข้าใจหลักสูตร ลักษณะวิชาและเงื่อนไข ของกระบวนวิชาต่าง ๆ เข้าใจระบบการลงทะเบียนทุกประเภทของมหาวิทยาลัย เป็นผู้แนะนำ และดูแลเอาใจใส่ในการจัดแผนการศึกษาของนักศึกษา และศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิทิน การศึกษาของมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก ส่วนการมีเวลาที่จะให้คำปรึกษาและแนะนำปัญหา ต่าง ๆ แก่นักศึกษาในความดูแลนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ การมีการเตรียมการสอนและมีความสามารถในการสอนให้ นักศึกษาเข้าใจและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอนมีความสำคัญในระดับมาก ส่วนการตรงต่อเวลาทั้งเข้าสอนและเลิกสอน และมีเวลาให้นักศึกษาเข้าพบขอคำปรึกษาเกี่ยวกับ วิชาที่เรียนนั้นมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ได้แก่ การมีผลงานวิจัยและมีประสบการณ์เกี่ยวกับ งานวิจัยที่จะสามารถให้ความรู้ คำแนะนำในด้านการวิจัยแก่นักศึกษา มีเวลาให้นักศึกษาขอ คำปรึกษาและติดตามผลการทำวิจัยของนักศึกษาเป็นระยะ ๆ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ส่วน การทำวิจัยร่วมกับสถาบันอื่นและแนะนำแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือนักศึกษานั้น มีความสำคัญอยู่ในระดับ ปานกลาง

ด้านขั้นตอนและแนวปฏิบัติของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น ได้แก่ การติดต่อกับคณะ/ ภาควิชามีความสะดวกและรวดเร็ว การให้ข้อมูลทางการศึกษาของสำนักทะเบียนและประมวลผล คณะ/ภาควิชารวดเร็วและชัดเจน และขั้นตอนตลอดจนกระบวนการเสนอหัวข้อและโครงร่างฯ มี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนการติดต่อและการให้ข้อมูลทางการศึกษาของบัณฑิตวิทยาลัย

รวดเร็ว ชัดเจน และขั้นตอนกระบวนการลงทะเบียนเป็นทุกประเภทของมหาวิทยาลัยเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านหลักสูตร ได้แก่ กระบวนวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรมีความครบถ้วนเหมาะสม เนื้อหาวิชาที่ศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน และการศึกษาในหลักสูตรช่วยเพิ่มความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจัยปัญหาที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ส่วนการติดตามประเมินผลและปรับปรุงให้หลักสูตรทันสมัยอยู่เสมออยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนครอบคลุมทั้งการบรรยาย ค้นคว้าด้วยตนเอง สัมมนา กลุ่ม ฝึกปฏิบัติ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และระหว่างนักศึกษากับนักศึกษา ตลอดจนมีการค้นคว้าและศึกษาตามความสนใจของนักศึกษาเป็นรายบุคคลมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก ส่วนการสอนที่เน้นบรรยายมากกว่าสัมมนาและมีการใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยมีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ได้แก่ สำนักหอสมุดและห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว มีอุปกรณ์ที่ช่วยสนับสนุนในการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับมาก ส่วนความพร้อมของแหล่งทรัพยากรมีเพียงพอและทันสมัย พร้อมทั้งมีห้องสำหรับศึกษาค้นคว้าหรือทำงานกลุ่มประจำสาขาวิชาอยู่ในระดับปานกลาง

สภาพการจัดทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ช่วยให้ได้หัวข้อและโครงร่างฯ ในเวลาที่เหมาะสมคือ นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา มากที่สุด รองลงมาคืออาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปให้คำแนะนำ เมื่อได้หัวข้อวิจัยแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่ จะเริ่มจัดทำหัวข้อและโครงร่างฯ ในปีการศึกษาที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 รองลงมาคือปีการศึกษาที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 สำหรับหัวข้อและโครงร่างฯ จะได้รับการอนุมัติในปีการศึกษาที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 มากที่สุด รองลงมาคือปีการศึกษาที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 และเมื่อหัวข้อและโครงร่างฯ ได้รับการอนุมัติแล้วนักศึกษาส่วนใหญ่จะกลับไปทำงานและทำวิจัยควบคู่กัน

ส่วนการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่สามารถพบอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ได้ตลอดเวลา รองลงมาคือ นัดพบสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง และนักศึกษาส่วนใหญ่จะมาพบทุกครั้ง เมื่อได้นัดหมายกับอาจารย์ที่ปรึกษาฯ

ปัญหาในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ด้านตัวนักศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีเวลาในการศึกษาเพราะมีภาระงานประจำมาก รองลงมาคือมีปัญหาค่านิยมประมาทในขณะที่กำลังศึกษา นอกจากนี้นักศึกษาขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกรอบแนวคิดการทำวิจัย ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ขาดการวางแผนในการเรียนและไม่มีประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปพบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปส่วนใหญ่มีเวลาให้คำปรึกษาน้อย เพราะมีนักศึกษาในความดูแลมาก และสอนที่มหาวิทยาลัยอื่นด้วย รองลงมาคือมีอัตราสูง ใช้หลักคิดและความเชื่อของตนเองครอบงำนักศึกษา ไม่พยายามเข้าใจปัญหาของนักศึกษา ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการลงทะเล เป็นเพียงแต่ทำหน้าที่เซ็นใบลงทะเล เป็นนเท่านั้น

ด้านอาจารย์ผู้สอนพบว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่เตรียมการสอน ใช้วิธีสอนแบบเก่าไม่ทันสมัย ไม่ใช้สื่อการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน เน้นทฤษฎีมากเกินไป รองลงมาคือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เปิดโอกาสและเปิดใจให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระพบว่าอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ส่วนใหญ่มีนักศึกษาในความดูแลมากเกินไป ทำให้มีเวลาให้คำปรึกษาไม่เต็มที่ รองลงมาคือไม่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการทำวิจัยในเรื่องนั้น ๆ แก่ไขกลับไขกลับมาไม่แน่นอน

ด้านการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าหลักสูตรไม่ทันสมัย ไม่มีความหลากหลายและไม่เปิดกว้างสำหรับนักศึกษา เวลาเรียนไม่เหมาะสมกับเนื้อหาของหลักสูตร ขาดการใช้สื่อการสอนที่ดี ขาดความชัดเจนในเป้าหมายของหลักสูตร เนื้อหาในบางวิชาซ้ำซ้อนกัน และรองลงมาคือสอนบรรยายมากกว่าการสัมมนาและสอนในห้องเรียนมากเกินไป

ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เอกสาร หนังสือ ตำราและคอมพิวเตอร์ของห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์มีน้อย เก่ามากไม่ทันสมัย รองลงมาคือ การบริการบางอย่างไม่มีในวันเสาร์-อาทิตย์ บริการเร็วเกินไป และการบริการยืมเอกสาร

ให้จำนวนน้อย ตลอดจนเจ้าหน้าที่บางคนไม่สุภาพ ไม่เต็มใจบริการ ห้องสมุดคณะ ไม่มีการบริการ ห้องสำหรับค้นคว้า เฉพาะกลุ่มเฉพาะสาขาวิชา

ด้านการจัดทำหัวข้อและโครงร่างฯ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าขั้นตอนการทำการเสนอ หัวข้อและโครงร่างฯ มากเกินไป และไม่เป็นระบบ ทำให้เลือกหัวข้อไม่ได้ ถ้าได้หัวข้อก็ไม่ตรงกับความถนัดหรืองานที่นำไปใช้ อีกทั้งคำอธิบายเกี่ยวกับการทำโครงร่างฯ ไม่ชัดเจน รองลงมาคือ การอนุมัติหัวข้อล่าช้า ขาดการประสานงานระหว่างภาควิชากับฝ่ายบัณฑิตคณะ และต้องเสนอหัวข้อ ต่อหน้าอาจารย์ทั้งภาควิชา ทำให้เสียเวลามาก

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประชากรหรือกลุ่ม ตัวอย่าง ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบ รองลงมาคือใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนาน

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล/แปลความ นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้และความชำนาญในการ วิเคราะห์และแปลความ รองลงมาคือไม่มีคอมพิวเตอร์ เป็นของตนเอง จึงมีปัญหามากและ เสีย ค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์ข้อมูลสูง

ด้านรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบ ไม่ชัดเจน เปลี่ยนแปลงบ่อย และรูปแบบการเขียนของคณะกับบัณฑิตวิทยาลัยไม่เหมือนกัน รองลงมา คือ มีการกำหนดรูปแบบให้ปฏิบัติที่ยาก และมีขั้นตอนซับซ้อนทำให้นักศึกษาไม่สามารถพิมพ์เองได้ ต้องจ้างเจ้าหน้าที่ภาควิชา ซึ่งทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก

แนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า

ด้านตัวนักศึกษา ควรมีการวางแผนการเรียน บริหารเวลาและงบประมาณให้ชัดเจนและ รัดกุมมากที่สุด และควรอ่านตำราที่เกี่ยวข้องให้มากและ เข้าร่วมฟังการบรรยายประชุม สัมมนาทาง วิชาการอย่างสม่ำเสมอ

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป ควรกำหนดเวลานัดหมายที่แน่นอนกับนักศึกษา และมีเวลา ให้กับนักศึกษาอย่างพอเพียง และควรดูแลเอาใจใส่และติดตามนักศึกษาในความดูแลให้ความเป็น กันเองกับนักศึกษา ตลอดจนควรมีนักศึกษาในความดูแลในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีมาตรการที่ เข้มงวดในการติดตามนักศึกษาที่ใช้ เวลาในการหาหัวข้อหรือทำวิจัยนานเกินไป

ด้านอาจารย์ผู้สอน ควรใช้เวลาให้กับนักศึกษาหลังจากเลิกสอน เพื่อขอคำชี้แนะและควรมีบทบาทในการสอนที่จะกระตุ้น ส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดประกายความคิดในการทำวิจัย

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ ควรแบ่งเวลาและกำหนดเวลาแน่นอนให้กับนักศึกษา และควรรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระในสัดส่วนที่เหมาะสม

ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้อาจารย์จากคณะหรือสาขาวิชาอื่นร่วมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อความหลากหลาย และเป็นการเสริมสร้างกระบวนการทางปัญญา และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยเลือกวิชาที่เรียนได้เอง

ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ควรจัดซื้อตำรา เอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เป็นปัจจุบันให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจัดหาข้อมูลที่ทันสมัยไว้บริการ และควรมีการรวบรวมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยทุกแห่งในประเทศไทยเท่าที่จะเป็นไปได้ ตลอดจนขยายเวลาให้บริการหลังเวลาเลิกงาน และเพิ่มจำนวนเอกสารที่ให้ยืม และขยายเวลาในการยืมด้วย อีกทั้งควรมีการจัดชั้นหนังสือให้เป็นระเบียบ และอยู่ในหมวดหมู่ที่ถูกต้อง เพื่อความรวดเร็วในการค้นคว้า

ด้านการจัดทำหัวข้อและโครงร่างฯ สาขาวิชาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ ควรหาวิธีการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้หัวข้อวิจัยเร็วขึ้น โดยการจัดสัมมนาเกี่ยวกับการหาหัวข้อวิจัยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ควรลดขั้นตอนในการเสนอหัวข้อและโครงร่างฯ ควรมีการประชุมสัมมนาหัวข้อที่ได้ทำผ่านไปแล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการหาหัวข้อของนักศึกษารุ่นต่อ ๆ ไป และควรมีการพิจารณาอนุมัติให้เร็วกว่าที่ปฏิบัติในปัจจุบันนี้

ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล นักศึกษาควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่จะเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และควรมีความตระหนักและรับผิดชอบในการติดตามข้อมูลด้วยตนเอง ตลอดจนควรเลือกพื้นที่หรือหน่วยงานที่เป็นแหล่งข้อมูลให้เหมาะสมและสะดวก

ด้านวิเคราะห์ข้อมูล/แปลความ ควรบรรจุโปรแกรม SPSS ไว้ในหลักสูตรด้วย ควรมีระบบการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล/แปลความเป็นราย ๆ เพื่อลดระบบธุรกิจและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระควรอธิบายให้เข้าใจในความหมายในแต่ละเรื่องเกี่ยวกับการวิเคราะห์และเสนอแนะวิธีการที่ถูกต้อง

ด้านรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ ควรีรูปแบบที่ชัดเจน ไม่ยุ่งยาก นักศึกษาสามารถพิมพ์เองได้ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ และสาขาวิชาควรจัดให้มีการสัมมนาเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนและพิมพ์วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระอย่างสม่ำเสมอ เพื่อความแม่นยำและถูกต้อง

อภิปรายผล

จากข้อสรุปของการวิจัยเรื่องแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่นักศึกษาเห็นด้วยในระดับมาก ควรนำมาอภิปรายดังนี้

องค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรและสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่ากำหนดนั้น จะเห็นได้ว่า

ด้านตัวนักศึกษา คือการมีความรู้ความเข้าใจในกฎระเบียบข้อบังคับ และปฏิทินการศึกษา มหาวิทยาลัย มีการวางแผนการเรียนและต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนในระดับนี้ เพราะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานั้นนักศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองสูง เพราะต้องค้นคว้าเอง มีความใฝ่รู้ในวิชาการด้านต่าง ๆ ต้องมีการรู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย ดุลยเกษม (2540, หน้า 19) ได้กล่าวว่าการคัดเลือกเข้ามาเรียน ธรรมชาติของคนที่รับเข้ามาต้องใฝ่ดี ต้องมีวินัยในเรื่องของการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ พลินี แดงจวง (2537) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญเชิงจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับตัวนักศึกษา คือ ความพร้อมของผู้เรียน ได้แก่ สามารถจัดสรรเวลาว่างเพื่ออ่านเอกสาร ค้นคว้าอย่างเพียงพอ ทราบวิธีการเรียนการสอนในหลักสูตรที่เรียนอย่างชัดเจน มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และพื้นฐานทางวิชาการ ได้แก่ ความรู้ด้านการวิจัยทุกประเภท มีความสามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ดี มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป คือความเข้าใจในหลักสูตร ลักษณะวิชาและเงื่อนไขของกระบวนวิชาต่าง ๆ มีความเข้าใจระบบการลงทะเบียนทุกประเภทของมหาวิทยาลัย เป็นผู้แนะนำและดูแลเอาใจใส่ในการจัดแผนการศึกษาของนักศึกษา และศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิทิน

การศึกษาของมหาวิทยาลัย เพราะการศึกษาในระดับนี้อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปมีความสำคัญและมีความจำเป็นมากเพื่อจะได้เป็นผู้ดูแลและใกล้ชิดกับนักศึกษา คอยช่วยเหลือและกระตุ้นนักศึกษาให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และที่สำคัญคือให้ได้หัวข้อวิจัยเร็วขึ้น ดังที่ วรรณัท ศุภพิพัฒน์ (2541, หน้า 168-170) กล่าวว่า อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปควรเป็นอาจารย์ที่มีความรับผิดชอบสูง มีความจริงใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความเมตตากรุณา ใจกว้างรับฟังความคิดเห็น ไวต่อการรับรู้ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีเหตุผล มีความอดทน เสียสละ และอุทิศเวลาให้กับงาน มีความรอบรู้ ทนต่อเหตุการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความประพฤติเหมาะสม ปฏิบัติตนเป็นที่เคารพนับถือ สมเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรม มีศีลธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตรารภรณ์ อุตตโม และคณะ (2536) พบว่า นักศึกษาต้องการการเอาใจใส่ดูแลจากอาจารย์ที่ปรึกษามากที่สุด เพราะจะเน้นตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปเป็นตำแหน่งหน้าที่ที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีความสูงในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ด้านอาจารย์ผู้สอน คือ การเตรียมการสอนและมีความสามารถในการสอนให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาวิชา มีวิธีการสอนที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถาม แสดงความคิดเห็นในด้านการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณัท ศุภพิพัฒน์ (2541, หน้า 167-168) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอาจารย์ในระดับบัณฑิตศึกษา ควรเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านวิชาการ มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ทำการสอน ใฝ่รู้ สนใจติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ ต้องก้าวทันโลก มีการสร้างสรรค์ผลงานทางสาขาวิชาที่สอนอยู่เสมอ และมีความสามารถด้านการสอนโดยมีการวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สอนให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ วิวิจารณ์ กล้าแสดงความคิดเห็น รู้จักตั้งโจทย์ ตั้งคำถาม ตั้งเป้าหมาย สนใจกระบวนการ รู้จักใช้กระบวนการหรือสื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและติดตามการสอนตลอดเวลา

ด้านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระนั้น คือการมีผลงานวิจัยและมีประสบการณ์เกี่ยวกับงานวิจัยที่จะสามารถให้ความรู้ คำแนะนำในด้านการวิจัยแก่นักศึกษา มีเวลาให้นักศึกษาเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับงานวิจัย และติดตามผลการทำวิจัยของนักศึกษาเป็นระยะ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ ล้อมลาย และศศิธร ไทยรินทร์ (2540)

พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรมีลักษณะของความเป็นคนมีคุณธรรมและเมตตาธรรม ควรเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเป็นประธานหรือกรรมการที่ปรึกษา และควรมีประสบการณ์ในการวิจัยมาก่อน ต้องสามารถให้คำปรึกษา คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบที่เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงอาจารย์จะต้องสนใจที่จะหาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ ต้องเป็นผู้ใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ขณะเดียวกันต้องรู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสมและสุภาพอ่อนโยน ต้องเป็นผู้มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมถึงอาจารย์ควรที่จะแนะนำ หรือปฐมนิเทศให้แก่ นักศึกษาในความดูแล สามารถวางแผนการวิจัยไว้ล่วงหน้าได้ เพราะบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์นั้นมีความสำคัญมากต่อการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษา ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีลักษณะ เหมือนดังที่กล่าวข้างต้น การสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาก็คงจะไม่ล่าช้ากว่าที่หลักสูตร กำหนดอย่างแน่นอน

ด้านขั้นตอนและ แนวปฏิบัติของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้น คือการติดต่อกับคณะ/ภาควิชา มีความสะดวกและรวดเร็ว ส่วนการให้ข้อมูลทางการศึกษานั้นทั้งสำนักทะเบียนและประมวลผล คณะ/ภาควิชาต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วและชัดเจน รวมทั้งขั้นตอนและกระบวนการเสนอหัวข้อ และโครงร่างฯ มีความเหมาะสม ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของบัณฑิตศึกษาประจำคณะ และการบริหารงานของภาควิชาโดยตรง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต คือนักศึกษานั้นเอง

ด้านหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คือกระบวนการวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรมีความครบถ้วนเหมาะสม กับสาขาวิชาที่ศึกษา เนื้อหา มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและช่วยเพิ่มความสามารถ ในการคิด วิเคราะห์ปัญหาและในการค้นคว้าวิจัย ซึ่งเป็นลักษณะของหลักสูตรที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตและใช้เป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนการสอน ดังที่ สังกัด อุทรานันท์ (2530, หน้า 137) กล่าวว่า ด้วยเหตุที่ สัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตรจะสร้างให้ตีเพียงใด ก็ตาม ถ้าการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่ดีคุณภาพ หลักสูตรก็จะประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้น ปราณี กุลละวณิชย์ (2540, หน้า 141-145) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรเปรียบเสมือนแผนที่ในการเดินทาง หากได้วางและเลือกเส้นทางการเดินทางไว้อย่าง

รอบคอบแล้ว การเดินทางก็ไม่เสียเวลาและค่าใช้จ่ายมากโดยไม่จำเป็น ทั้งไปถึงจุดหมายได้ตามประสงค์ ในการจัดทำหลักสูตรนั้นมีส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ การวางวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีผลโดยตรงกับโครงสร้างของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสะท้อนวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน การคัดเลือกรายวิชาที่เหมาะสมและตอบสนองวัตถุประสงค์เป็นเรื่องที่ต้องการความคิดที่กระจ่างเกิดจากการถกเถียงอย่างละเอียด เป็นไปตามความเหมาะสมทางวิชาการ การวางหลักสูตรที่สมบูรณ์โดยมีเป้าหมายที่จำค่านำไปให้ถึงเป้าหมายนั้นในช่วงเวลาที่จำกัดน่าจะเป็นวิธีการที่จะได้มาซึ่งหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ด้านการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา คือการสอนที่ครอบคลุมทั้งการบรรยาย ค้นคว้าด้วยตนเอง สัมมนา กลุ่ม ฝึกปฏิบัติ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และระหว่างนักศึกษากับนักศึกษา รวมทั้งมีการค้นคว้าและศึกษาตามความสนใจของนักศึกษาเป็นรายบุคคล จะเห็นได้ว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาแตกต่างจากการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีโดยสิ้นเชิง ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาคควรมีระบบการเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพบปะอาจารย์ผู้สอน เพื่อพูดคุยเรื่องทั่ว ๆ ไป และมีการชี้แนะในเชิงวิชาการก็จะเป็นรูปแบบที่ผู้เรียนน่าจะได้รับการประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2530, หน้า 35) ว่า อาจารย์ผู้สอนระดับบัณฑิตศึกษาต้องทันต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังต้องลงไปคลุกคลีกับสภาพการณ์จริงด้วย และเช่นเดียวกันกับผลงานวิจัยของ จรุงย์ สมมา (2535) กล่าวถึงอาจารย์มีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาว่า การผลิตนักศึกษาปัจจุบันขยายตัวในด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพ สอนคัดเลือกเข้าได้ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน นักศึกษาไม่พยายามศึกษาค้นคว้าหาความรู้นอกเหนือจากที่เรียนในห้องเรียน และบัณฑิตศึกษาไม่มีอิสระในการบริหารงาน ไม่มีระบบการติดตามผลและประเมินผลที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัณฑิณี จุลสมัย และคณะ (2531) พบว่า การที่ประสิทธิภาพทางการศึกษาเชิงปริมาณค่อนข้างต่ำมากนั้นอาจเป็นเพราะนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลส่วนมากเป็นข้าราชการลาเรียน และทางราชการอนุมัติให้ลาศึกษาได้เพียง 2 ปี และให้ข้อเสนอแนะว่า บัณฑิตวิทยาลัยและผู้รับผิดชอบโครงการบัณฑิตศึกษา ควรมีการทบทวนหลักสูตรและการเรียนการสอนเสียใหม่ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับจำนวนนักศึกษาที่ต้องเรียน

จนจบหลักสูตร จำนวนรายวิชาและการทำวิทยานิพนธ์ ลักษณะของวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์ด้วย เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนทุกหลักสูตรกำหนดว่านักศึกษาสามารถเรียนจบได้ภายใน 2 ปี แต่ความเป็นจริงมีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เรียนจบได้ตามที่กำหนด

ด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ คือการที่สำนักหอสมุด และห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ให้บริการที่สะดวกและรวดเร็ว มีอุปกรณ์ช่วยสนับสนุนในการเรียนรู้ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เพราะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาต้องอาศัยและพึ่งพาแหล่งบริการวิชาการเป็นอย่างมาก เพื่อใช้ในการค้นคว้า แสวงหาความรู้ ข้อมูลใหม่และทันสมัย สามารถเข้าถึงตำรา เอกสาร ด้วยวิธีการที่สะดวก รวดเร็ว แม่นยำและถูกต้องเหมือนดังที่ประจวบ ไชยสาส์น (2542, หน้า 11) ได้กล่าวถึงห้องสมุดว่า ห้องสมุดนั้นนอกจากจะเป็นที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศแล้ว ยังบรรจุเอาสภาพพิชิตการหลายสาขาที่สมบูรณ์ ยังเป็นแหล่งช่วยให้นักศึกษามีปัญญาเพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ห้องสมุดควรมีหนังสือหรือตำราและระบบการจัดการห้องสมุดให้ทันสมัย โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือมีบรรณารักษ์ หรือมีผู้บริหารที่ดี และหมายถึงกระบวนการในการที่จะทำให้ผู้คนหรือประชาคมในมหาวิทยาลัยมาใช้บริการมาเสาะแสวงหาความรู้ และภูมิปัญญาในห้องสมุด และอุปกรณ์ในห้องสมุดที่มีอยู่ ในการที่จะเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศด้วย ความต้องการของผู้ใช้นั้นเป็นตัวหนึ่งที่กำหนดลักษณะคุณภาพปริมาณสิ่งของที่อยู่ในห้องสมุด มีความสำคัญพอ ๆ กัน ที่จะนั่งคิดว่าห้องสมุดนั้นควรมีอะไรบ้าง โดยไม่คำนึงถึงผู้ใช้หรือผู้ต้องการเสาะแสวงหาความรู้และปัญญา ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการห้องสมุดน่าจะเป็นส่วนสำคัญด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พรรณ แยมแจไข (2536) เกี่ยวกับความต้องการใช้ทรัพยากรและบริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เข้าใช้บริการของห้องสมุดและใช้ที่ห้องสมุดคณะมากกว่าสำนักหอสมุด เพราะสะดวกกว่า ใกล้ที่เรียน และหนังสือที่ใช้ค้นคว้าตรงกับหลักสูตรมากกว่า แต่ถ้าเป็นเอกสารประกอบการเขียนรายงานและวิทยานิพนธ์ นักศึกษาทุกสาขาวิชาใช้บริการที่สำนักหอสมุดมากที่สุด แต่มีปัญหาคือสำนักหอสมุดมีวิทยานิพนธ์ของสถาบันอื่นน้อยไม่พอกับความต้องการของผู้ใช้ เพราะฉะนั้นการจัดหาวิทยานิพนธ์ของสถาบันอื่นและการยืมวิทยานิพนธ์จากสถาบันอื่นควรจะมีการปรับปรุงวิธีการและมีการประสานงานที่ดีกับสถาบันอื่นมากยิ่งขึ้น

สภาพการจัดทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปให้คำแนะนำในการได้หัวข้อและโครงร่างฯ ซึ่งการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานี้ นักศึกษาจะต้องคอยกระตุ้นเตือนตัวเองให้กระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาข้อมูลที่น่าสนใจมาศึกษาเพื่อให้เกิดแนวคิดในการหาหัวข้อวิจัยที่ตนเองสนใจและมีความถนัดและนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ และควรจะขอคำชี้แนะ คำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับมนตรี จุฬารัตนพล (อ้างใน ศุภลักษณ์ ล้อมลาย และศศิธร ไทยรินทร์, 2540, หน้า 4) ได้กล่าวถึงลักษณะของการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรคำนึงถึง 1) ลักษณะของการทำงาน เป็นการทำงานร่วมกัน (joint venture) ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา 2) ในระยะแรกอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นแนะนำและพัฒนาให้นักศึกษาไปจนกระทั่งมีลักษณะเป็น partner 3) อาจารย์จะเป็นผู้แนะนำปัญหาให้แก่ นักศึกษาเพื่อหา solution โดยต้อง modify ปัญหาให้มีความเป็นไปได้ 4) ควรมีทักษะในการสื่อสารระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา (communication skill) ให้ดี 5) อาจารย์ต้องสอนนักศึกษาถึงวิธีการเขียนและการใช้ภาษาที่ดีและถูกต้อง 6) การตีพิมพ์และเผยแพร่งานวิจัย ควรให้ credit แก่นักศึกษา 7) อาจารย์ที่ปรึกษาควรทราบวัตถุประสงค์ในการให้คำปรึกษาคืออะไร ระหว่าง ability & result (ability : ความสามารถที่จะเป็นนักวิจัยต่อไปในอนาคต, result : ผลที่ได้จากการวิจัยเพื่อเขียนวิทยานิพนธ์)

ปัญหาในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยสรุปว่า ปัญหาในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษานั้นเกิดจากตัวนักศึกษาไม่มีเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพราะมีภาระงานประจำมาก นักศึกษาส่วนใหญ่ลาศึกษาต่อเฉพาะตอนเรียนกระบวนวิชาเท่านั้น หรือเรียนภาควิชา (เสาร์-อาทิตย์) ทำให้ไม่มีเวลาที่จะศึกษาหรือหาข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไป และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระมีนักศึกษายู่ในความดูแลมาก ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่เหมาะสม ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาให้นักศึกษาอย่างทั่วถึง รวมทั้งวิธีจัดการเรียนการสอนก็ไม่ทันสมัย ใช้วิธีสอนแบบเก่า ไม่ใช้

สื่อการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ดังที่ อคุลย์ วิริยเวชกุล (2541, หน้า 53-54) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนว่า คุณภาพของอาจารย์นั้นเป็นปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบของคุณภาพอาจารย์จำเป็นจะต้องมีความรู้ความสามารถประสบการณ์ด้านการวิจัยเพิ่มขึ้นอีกด้วย

สำหรับปัญหาด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ห้องสมุดคณะมีเอกสาร หนังสือ ตำรา และคอมพิวเตอร์จำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาและตำราเหล่านั้นล้าสมัยมาก ไม่สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้

ส่วนค่านิยมในการทำวิทยานิพนธ์ อันได้แก่ การจัดทำหัวข้อและโครงร่างฯ การวิเคราะห์/แปลความ การเก็บรวบรวมข้อมูลและรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระนั้น ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเกิดจากมีขั้นตอนมาก ไม่เป็นระบบ รูปแบบไม่ชัดเจน นักศึกษาขาดความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความ และเนื่องจากตำราเอกสารที่จะใช้อ้างอิงในห้องสมุดคณะหายาก มีความเก่าและล้าสมัยทำให้เกิดความล่าช้าในการหาข้อมูล

แนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ผลการวิจัยสรุปว่า แนวทางที่จะช่วยให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวนักศึกษาเป็นสำคัญ นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาคควรจะเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะสูงพอสมควร เพราะ การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาที่ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่ต้องรอการป้อนความรู้จากอาจารย์แต่เพียงอย่างเดียว ต้องมีความรับผิดชอบสูง มีการวางแผนในการเรียน มีการบริหารเวลาและงบประมาณได้อย่างถูกต้องและรัดกุม นอกจากนั้นยังต้องสามารถเรียนรู้และมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมีระบบและการเรียนรู้ต้องมีการวิเคราะห์ ตีความ และนำเสนออย่างเป็นระบบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ สุรวุฒิ บัดไซสง (2540, หน้า 26) ที่กล่าวว่า คุณภาพของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันอุดมศึกษานั้นคือ ต้องมีหลักสูตรที่กำหนดรายวิชาการเรียนการสอนสอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษา ประกอบกับการคัดเลือกผู้ที่ จะเข้ามาศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถพื้นฐานเหมาะสมกับหลักสูตรด้วย เช่นเดียวกับกับ สุนทรพรหมบุญ (2540, หน้า 11) ได้กล่าวถึงคุณภาพของบัณฑิต เริ่มตั้งแต่ input คือ คุณภาพของคน

ที่เข้ามาเรียน ถ้ามีคุณภาพพื้นฐานดีก็ดีไปแล้วว่าครึ่ง ถ้าหากคัดคนที่มีคุณภาพเข้ามาก็เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพ และอุทัย ดุลยเกษม (2540, หน้า 19) ก็ได้กล่าวเช่นเดียวกันว่า การคัดเลือกเข้ามาเรียน คุณสมบัติของคนที่ถูกรับเข้ามาต้องเฝ้าที ต้องมีวินัยในเรื่องของการแสวงหาความรู้ เป็นต้น

ส่วนด้านอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาทั่วไปและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระนั้น ควรจะมีการกำหนดเวลาในการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในความดูแลอย่างชัดเจนและแน่นอน ควรเห็นความสำคัญของการะงานประจำที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมมากกว่าภาระงานอื่น ดังที่ วรพันธ์ ศุภพิพัฒน์ (2541, หน้า 171) ได้กล่าวถึงอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ว่า ควรเป็นอาจารย์ที่มีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชา มีความชำนาญเป็นพิเศษ มีประสบการณ์ทางวิชาการสูง มีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ มีจิตวิญญาณเป็นนักวิชาการ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความเฝ้ารู้ ศึกษาค้นคว้าวิจัยหาความก้าวหน้าอยู่เสมอ และมีความจริงใจในการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์ มีความตั้งใจจะสร้างบัณฑิตใหม่ให้มีความสามารถและเชี่ยวชาญในวิชาการ เพื่อสามารถพัฒนาเป็นอาจารย์ที่ดีต่อไปในอนาคต เป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยคุณธรรม มีศีลธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณที่ดี ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และมีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน

สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงถึงรูปแบบวิธีการสอน คือสอนแบบบรรยายให้น้อยลง เพิ่มการสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนนอกห้องเรียนโดยได้ปฏิบัติจริง รวมทั้งการสังเกตการณ์นอกสถานที่ เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการที่หลากหลาย ไม่จำเจ ผู้เรียนก็จะไม่เกิดความเบื่อหน่าย และมีโอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองด้วยตนเองบ้าง ดังที่ อุดลย์ วิริยเวชกุล (2541, หน้า 22-24) กล่าวว่า อาจารย์จำนวนไม่น้อยยังเข้าใจว่าการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการศึกษา "ต่อเนื่อง" จากระดับปริญญาตรี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงยังเน้นการบรรยาย มีหลักสูตรบัณฑิตศึกษาจำนวนไม่น้อยที่กำหนดให้มีการเรียนคิดเป็นจำนวนหน่วยกิตมาก เกินกว่าเกณฑ์ที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยการบรรยายมากเกินไปทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาที่จะทำกิจกรรมอย่างอื่น เพราะทุกวันก็ต้องฟังการบรรยายจนเพลียหรือหมดแรง นักศึกษาจึงไม่มีเวลาที่จะคิดเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้า หรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองหรือทำกิจกรรมอื่นใดที่จะพัฒนาโลกทัศน์ของตนเอง

ส่วนด้านการบริการแหล่งค้นคว้าทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ควรจะมีการปรับปรุงและพัฒนาวิธีการจัดซื้อ จัดหาเอกสาร หนังสือ ตำรา ที่ทันสมัย ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ ให้มีจำนวนเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ ควรจะมีการสำรวจหนังสือหรือตำรา ที่เก่า ล้าสมัย ซึ่งไม่สามารถนำข้อมูลมาประกอบการอ้างอิงได้ในช่วงปีภาคเรียนและคัดออกจาก ชั้นหนังสือเพื่อจะได้มีที่ว่างสำหรับหนังสือที่จัดซื้อใหม่ และประการสุดท้ายควรที่จะพัฒนาวิธีการที่จะ บริการผู้ใช้ห้องสมุดโดยให้เข้าถึงหนังสือได้อย่างรวดเร็วกว่าในปัจจุบัน เพื่อให้เหมาะสมกับที่เป็น ห้องสมุดระดับมหาวิทยาลัย

ด้านที่สำคัญที่สุดในการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาคือ ด้านการทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้า แบบอิสระ อันได้แก่ การจัดทำหัวข้อและโครงร่างฯ ทางสาขาวิชาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์/ การค้นคว้าแบบอิสระควรหาวิธีการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้หัวข้อวิจัยเร็วขึ้นอย่างจริงจัง โดยการ จัดสัมมนาหรือปฏิบัติตามประกาศของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรื่องมาตรการเร่งรัดการ สำเร็จการศึกษา (2538) กล่าวไว้ว่า ให้ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาประจำ สาขาวิชา ประกาศหัวข้อและหรือแนวทางการทำวิจัย/การค้นคว้าแบบอิสระพร้อมรายชื่ออาจารย์ ที่ปรึกษางานวิจัยในต้นภาคการศึกษาที่ 2 ของทุกปีการศึกษา โดยมีจำนวนแนวทางการวิจัยไม่น้อย กว่าจำนวนที่นักศึกษาที่รับเข้าในแต่ละรุ่นเพื่อเป็นข้อมูลให้นักศึกษาได้รับทราบ พร้อมทั้งสำเนา ประกาศให้บัณฑิตวิทยาลัยทราบ จากข้อความดังกล่าวเป็นวิธีหนึ่งซึ่งสามารถช่วยให้นักศึกษาได้ตื่นตัว และสนใจเพื่อจะได้ประเด็นที่จะทำวิจัยตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พศิน แดงจวง (2537) กล่าวไว้ว่า การบริการของสถาบันการศึกษาในด้านห้องสำหรับค้นคว้าประจำ สาขาวิชา จัดลำดับเนื้อหาวิชา (series) ที่มีความสัมพันธ์ไว้ก่อน-หลัง ภารกิจของอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (major advisor) ควรช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการทำวิจัยเร็วขึ้น ฯลฯ

ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่ต้องการเก็บ ข้อมูลนั้น โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม และควรอธิบายให้เข้าใจถึงเหตุผลในการทำวิจัยและ ประโยชน์ที่จะได้รับในด้านวิชาการ เพื่อจะได้ข้อมูลครบตามที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูล/แปลความนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะบรรจุในหลักสูตรของทุกสาขาวิชา และมีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพราะเป็นหัวใจสำคัญของการวิจัย ในกรณีที่นักศึกษาที่มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องการวิเคราะห์/แปลความนี้จะส่งผลให้การทำวิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระ มีความสมบูรณ์มากขึ้น และเสร็จเรียบร้อยเร็วขึ้น ในทำนองเดียวกันกับรูปแบบการเขียนวิทยานิพนธ์/ การค้นคว้าแบบอิสระควรมีการจัดสัมมนาเรื่องรูปแบบฯ โดยสาขาวิชาหรืออาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าแบบอิสระเพื่อความถูกต้อง แม่นยำ และชัดเจน และเพื่อลดการแก้ไข ให้น้อยลง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการเร่งรัดการสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีข้อเสนอแนะสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารควรให้ความสนใจเอาใจใส่และติดตามอย่างจริงจังในแต่ละขั้นตอน ของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ตั้งแต่การรับเข้าศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการสำเร็จการศึกษา

1.2 อาจารย์ในระดับบัณฑิตศึกษา ควรปฏิบัติงานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย เพิ่มเติมอย่างจริงจังและมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 การคัดเลือกนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาควรมีเกณฑ์และวิธีการในการคัดเลือก ที่เหมาะสมและได้มาตรฐานจริง ๆ เพื่อให้ได้ผู้ที่มีคุณภาพเข้ามาเรียน

1.4 บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับงานด้านบริการวิชาการ ได้แก่ งานบริการการศึกษา งานบริการผู้ใช้ห้องสมุด งานบริการผู้ใช้คอมพิวเตอร์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชา ฯลฯ ควรจะ ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการทำงาน อันจะเอื้อ ประโยชน์ต่อการปฏิบัติภาระหน้าที่หลักและพัฒนาองค์กรโดยรวม ตลอดจนปลูกฝังจิตสำนึกและเน้น หน้าที่ในการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาโท (ภาคปกติ) สำเร็จ การศึกษาตามหลักสูตรและสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้นักศึกษาระดับปริญญาโท (ภาคพิเศษ) สำเร็จ การศึกษาตามหลักสูตรและสำเร็จการศึกษาล่าช้ากว่าที่หลักสูตรกำหนด

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University